

Dat alles betreft dan nog slechts het materieele onheil. Denkt echter niet alleen aan de millioenen schade, die hij berokkent, denkt ook aan de moeizaam verworven cultuurgewrochten, die worden neergeveld. Denkt aan de duizenden harten, die hij doet ineenkrimpen van pijn, aan de bloedige slachting, die tot schrikkelijke realiteit maakt de klacht uit Perikles' beroemde lijkrede: „Het jaar is van zijn lente beroofd, onze jeugd is gevallen”. Denkt ook aan de ruwe verwildering, die hij veroorzaakt, aan de eerst na vele geslachten uitstervende vijandschap en haat — en ge siddert voor den geeselroede van den oorlog. Indien van hetgeen de nieuwsbladen omtrent de gruwelen in den thans woedenden krijg hebben gemeld, u slechts een tiende voor den geest staat en van dat tiende wederom slechts een tiende waarheid bevat, dan kunt gij verstaan het woord, dat wordt toegeschreven aan Wellington, geen zwakkeling of verwijfde, den vorst van Waterloo: „Indien gij slechts één dag van oorlog hadt gezien, zoudt gij God bidden, dat gij nimmer een tweeden dag oorlog zoudt behoeven te aanschouwen.”

Zoo kan het niet anders, of ge bidt om den vrede, den vrede tusschen de volkeren.

* * *

Is dat gebed wel van noode en doet niet de natuurlijke gang der dingen geleidelijk den oorlog uitslijten en met onweerstaanbare kracht het vrederijk komen?

Beweerd is het en nog tot op dit huidig oogenblik wordt het beweerd.

Met name aan tweeërlei macht wordt toegekend een sterk pacifistische kracht, welke nationale gevoeligheden afstompt en de wereldgemeenschap sterker doet gevoelen.

De eerste is het internationaal socialisme en de tweede, de wordende wereldhuishouding, wier vredestichtende kracht Gladstone vertolkte, toen hij sprak: „Elk koopvaardijschip, dat vaart